

ความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาและเจ้าหน้าที่ ควบคุมร้านยาในนครหลวงเวียงจันทน์ต่อกฎหมาย ที่บังคับใช้ในร้านยาของ สปป. ลาว

The Drug-Store Pharmacists' and Government Officers' Opinions Regarding Laws Governing Drug Store in Lao PDR

ทิพภาวดี สู้ยยะวงศ์ (Thippavady Suyavong)*
สุพัตรา ชาตัญญาชัย (Supatra Chadbunchachai)**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาและเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาที่มีต่อกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ที่ใช้ในปี พ.ศ. 2559 ในนครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 123 ร้าน และเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาจำนวน 33 คน โดยใช้แบบสอบถาม ในประเด็น 3 ด้านคือ ด้านสถานที่ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการให้บริการ และใช้การสนทนากลุ่มในกลุ่มเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาจำนวน 6 คน ในระหว่างเดือน กรกฎาคม – พฤศจิกายน 2559 พบว่า เภสัชกร ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกับกฎหมาย คือด้านสถานที่ (98.4 %) ว่า การย้ายสถานที่ต้องได้รับอนุญาตก่อน ควรมีการป้องกันแสงแดดที่เพียงพอ และการจัดเก็บยาควรจัดตามหมวดหมู่หรือตามตัวอักษร ด้านผลิตภัณฑ์ (98.4 %) มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และด้านการให้บริการ (94.3%) เห็นว่า เภสัชกรควรอยู่ตลอดเวลาทำการ ส่วนความคิดเห็นของเภสัชกรที่ต่างกับกฎหมายมากที่สุดคือ ด้านสถานที่ (8.1%) เห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีที่สำหรับล้างมือและมีประตูกระจก ด้านผลิตภัณฑ์

*นักศึกษานิเทศศาสตร์ วิทยาลัยการศึกษาด้านการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**รองศาสตราจารย์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

(11.4%) ไม่เห็นด้วยที่ให้เก็บใบสั่งแพทย์จากผู้มารับบริการทุกครั้งที่มาซื้อยา และด้านการให้บริการ (15.5%) ควรให้สามารถใช้ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของตน เพื่อเปิดร้านยาให้บุคคลอื่นดำเนินการได้

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาในการปฏิบัติงานควบคุมร้านยา มีความเห็นสอดคล้องกับกฎหมายมากที่สุดคือ ด้านสถานที่ (75.8%) ให้ทำการยึดและปรับเมื่อพบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับอนุญาต ด้านผลิตภัณฑ์ (87.9%) ให้ตัดเตือนก่อนเมื่อมีการขายยาเกินบัญชีที่ได้รับอนุญาต และเภสัชกรไม่เก็บใบสั่งแพทย์ไว้เป็นหลักฐาน และ ด้านการให้บริการ (87.9%) ให้ตัดเตือนเมื่อพบว่าเภสัชกรไม่ให้คำแนะนำในเวลาจ่ายยา ส่วนความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ต่างจากกฎหมายกำหนดคือ ด้านสถานที่ (69.7%) ไม่เห็นด้วยที่กฎหมายสั่งปิดร้านยาที่ย้ายโดยไม่ได้รับอนุญาต ด้านผลิตภัณฑ์ (69.7%) ไม่เห็นด้วยที่กฎหมายให้ตัดเตือนร้านยาที่มียาไม่ได้มาตรฐานหรือยาปลอม ให้สั่งปิดร้านยาที่ไม่มีใบซื้อขายยาที่ถูกต้องด้านการให้บริการ (39.4%) ไม่เห็นด้วยที่กฎหมายให้ตัดเตือนเมื่อเภสัชกรไม่เขียนฉลากยาที่ครบถ้วนให้แก่ผู้มารับบริการ ในส่วนผลการสนทนพบว่า ควรมีการแยกแยะระหว่างเภสัชกรและผู้ช่วยขายยาให้ผู้บริโภคสังเกตได้ง่าย และแม้ว่าจะมีผู้ช่วยขายยาแต่ไม่ควรอนุญาตให้ผู้ช่วยทำหน้าที่แทนเภสัชกรแต่ลำพังเภสัชกรควรอยู่ปฏิบัติงานตลอดเวลาทำการ แต่เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาตามกฎหมายสามารถปฏิบัติการในร้านยาและเป็นเจ้าของได้ และในการทำให้กฎหมายมีการบังคับใช้ได้จริงต้องดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ระดับส่วนกลางจนถึงพื้นที่ จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงควรให้มีการจัดตั้งสมาคมเภสัชกรที่จะควบคุมกำกับร้านยาด้วยตนเอง และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความเข้าใจในการตรวจประเมินร้านยา

คำสำคัญ : เภสัชกรร้านยา เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยา กฎหมายร้านยา

Abstract

This study aimed to survey opinions of drug-store pharmacists and controlling officers regarding laws governing drug stores in Lao PDR that issued in 2016. The study collected data by using questionnaires, which focused on three parts; place, product and service, with 123 pharmacists and 33 officers. And the study also had focus group discussion with six officers during June to November 2016. The result showed that most pharmacists agreed with pharmacy practice in drugstore according to the law as follows; For place 98.4%: moving place of drugstore requires prior authorization, should have enough sun protection, and storage must be organized by category or alphabet. For product 98.4% : availability of quality product and for service 94.3%: pharmacists should always be on duty. And the pharmacists disagreed with the law as follows ; For place 8.1%: necessary to have a sink and a glass door, for product 11.4%: keeping prescriptions, and for service 15.5%: allowing other person to use their license to open a drugstore.

The officers t agreed with pharmacy practice in drugstore according to the law; For place 75.8%: to seize and penalize when found illegal product, For product 87.9%: warning should be given for selling non-essential medicines, and pharmacists do not keep prescriptions. For service 87.9%: warning should be given when pharmacists do not provide counseling. The officers disagreed with pharmacy practice in drugstore according to the law; For place 69.7% : disagreed with closing drugstore that moved without permission, for product 69.7% : disagreed with warning when processed counterfeit medicine, and closing drugstore that do not have the right medicine bill, and for service 39.4%: disagreed with warning when pharmacists did not write full label. The focus group result found that 1) Pharmacist and the assistant should be easily distinguished during pharmacy practice.

2) Assistant should not allow to work as substitute pharmacists and pharmacists should always be on duty. 3) Officers should be allowed to operate their own pharmacies. 4) Pharmacy Practice in drugstore according to the law must be enforced in the same direction from central to regional. From the result of this study, the pharmacy council should be established for internal auditing, and officers training to have an understanding of pharmacy inspection.

Keywords : Drug-Store Pharmacist, Government Officer, Law of Drug store

บทนำ

นครหลวงเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางของระบบสาธารณสุขของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) โดยมีจำนวนประชากรมากถึง 797,130 คน ซึ่งมีอัตราความหนาแน่นของประชากรเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ (ศูนย์สถิติแห่งชาติ, 2555) ใน สปป. ลาว มีร้านยา 3 ประเภท โดยร้านยาชั้น 1 เป็นร้านยาที่ต้องมีเภสัชกรที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเป็นเจ้าของ ร้านยาชั้น 2 เป็นร้านยาที่ต้องมีผู้ช่วยเภสัชกรที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเป็นเจ้าของ และร้านยาชั้น 3 เป็นร้านยาที่ไม่จำเป็นต้องมีผู้ช่วยเภสัชกรหรือเภสัชกร จึงเป็นแรงจูงใจให้เภสัชกรต้องการใบประกอบวิชาชีพ แต่ร้านยาเป็นธุรกิจที่ควบคู่กับกฎหมายและจริยธรรม ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการของร้านยาเป็นไปด้วยความเป็นระเบียบในการให้บริการ และการดำเนินธุรกิจ ให้ประชาชนได้รับการบริการที่มีประสิทธิภาพ ได้รับยาที่มีคุณภาพและความปลอดภัยในการใช้ยา และให้ร้านยามีความเป็นมาตรฐานที่เป็นเอกภาพ จึงได้มีการควบคุมกำกับดูแลธุรกิจร้านยาเป็นเฉพาะ (กระทรวงสาธารณสุข, 2545) ซึ่งการดูแลตามกฎหมายยังไม่ชัดเจนสำหรับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเป็นภารกิจที่ต้องการความรู้และความชำนาญ แต่ในปัจจุบันยังมีข้อมูลที่พบว่าเภสัชกรไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมาย (กองตรวจตราอาหารและยา, 2558)

กระทรวงสาธารณสุข สปป. ลาว ได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมร้านยาเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 และมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างในเวลาที่ผ่านมา ซึ่งกฎหมายที่บังคับใช้ในการควบคุมร้านยาที่ใช้ในปี พ.ศ 2559 มีดังนี้

1. นโยบายแห่งชาติด้านยา (ติดตามตรวจตราร้านยา) พ.ศ. 2543 ได้กำหนดไว้ว่า ร้านยาต้องมีสิ่งป้องกันแสงแดดที่เพียงพอ มีการจัดเก็บยาที่เป็นระเบียบ สามารถรักษาอุณหภูมิในร้านได้เหมาะสมไม่เกิน 30 องศาเซลเซียส ให้ร้านยามีที่สำหรับล้างมือ และมีประตูกระจก และสามารถตรวจสอบยาที่ใช้ตามใบสั่งแพทย์ได้ และมีการให้คำแนะนำในการใช้ยา และให้คำปรึกษาในการใช้ยา และรักษาสุขภาพแก่ประชาชน

2. ข้อกำหนดว่าด้วยร้านยา ฉบับ พ.ศ. 2545 โดยได้กำหนดไว้ว่า ร้านยาต้องมีใบประกอบวิชาชีพ บัญชียาภายในร้าน เก็บสำเนาใบซื้อขายยาเข้าออกร้าน บัญชียาที่ต้องขายตามแพทย์สั่ง และบัญชียาที่ได้รับอนุญาตให้ขาย ห้ามมีการย้ายสถานที่ร้านยาก่อนได้รับอนุญาต ห้ามขายยาเกินบัญชีที่ได้รับอนุญาต ยาที่ไม่มีคุณภาพและความปลอดภัย (ยาปลอม ยาไม่ได้มาตรฐาน ยาหมดอายุ) ยาที่ไม่ใช่ใบซื้อขายที่ถูกต้อง และห้ามร้านยาขายส่งยา ห้ามขายยาร่วมกับสินค้าอื่นๆ ที่ไม่ได้รับอนุญาต เภสัชกรที่ละเมิดจะถูกตักเตือน ปรับ และลงโทษ สถานเบาหรือหนักตามที่กำหนดไว้ และร้านยาจะต้องถูกปิดเมื่อมีการขายยาที่ห้ามขาย เมื่อมีการตักเตือนและปรับเกิน 3 ครั้ง ไม่มีใบประกอบวิชาชีพ และ มีการกระทำผิดที่ร้ายแรง

3. กฎหมายว่าด้วยยาและผลิตภัณฑ์การแพทย์ ฉบับ พ.ศ. 2555 กำหนดไว้ว่า ยาที่ใช้และจำหน่ายใน สปป.ลาว ต้องขึ้นทะเบียนจากกรมอาหารและยา ต้องรับประกันให้ประชาชนได้รับยาที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ให้ประชาชนได้รับข้อมูลสำคัญของยาที่ครบถ้วน และในราคาที่เหมาะสม ห้ามเภสัชกรมอบใบประกอบวิชาชีพของตนให้บุคคลอื่นใช้ และมอบหมายให้บุคคลอื่นที่ไม่ได้รับอนุญาตขายยาแทน ห้ามขายยาที่ไม่ได้รับอนุญาต (ยานอกบัญชียาปลอม ยาไม่ได้มาตรฐาน ยาหมดอายุ) มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุข สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เป็นผู้ควบคุม ตรวจตราให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และหากมีบุคคลใดละเมิดตอกกฎหมายจะถูกตักเตือน ลงโทษทางวินัย ปรับ และชดใช้ค่าเสียหาย

4. ข้อตกลงว่าด้วยการจัดตั้งและการเคลื่อนไหวของกองตรวจตราอาหารและยา ฉบับ พ.ศ. 2557 กระทรวงสาธารณสุขได้มอบหมายให้กองตรวจตราอาหารและยา มีหน้าที่ในการดำเนินการตรวจตรายาและผลิตภัณฑ์การแพทย์ เพื่อติดตาม

ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับยาที่มีคุณภาพและความปลอดภัย ร่วมมือกับหน่วยงานในแต่ละพื้นที่ในการปฏิบัติงานควบคุมยาและผลิตภัณฑ์การแพทย์ และปฏิบัติตามมาตรการต่อผู้ที่ละเมิดข้อกำหนดกฎหมายตามที่ได้รับไว้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้กำหนดบทบาทของเภสัชกรไว้เป็น Seven-star pharmacist เพื่อแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยมีบทบาทในการเป็นผู้ให้การดูแล บทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ บทบาทในการเป็นผู้สื่อสาร บทบาทในการเป็นผู้จัดการ บทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอด บทบาทในการเป็นครู และ บทบาทในการเป็นผู้นำ (Thamby, 2557)

ในการดำเนินการให้บริการของร้านยานั้น เภสัชกรและผู้ช่วยขายยาในร้านยามีหน้าที่ (กระทรวงสาธารณสุข, 2545) ดังนี้

หน้าที่ของเภสัชกร

1. หน้าที่ในการจัดทำบัญชียาภายในร้าน และทำบัญชีขายตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อเป็นการติดตามการเคลื่อนไหวของร้านและเจ้าหน้าที่ที่สามารถตรวจสอบได้
2. หน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยการบริหารจัดการภายในร้านยาให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
3. หน้าที่ในการให้บริการและจ่ายยาให้แก่ผู้มารับบริการ
4. หน้าที่ของผู้รับผิดชอบในการอยู่ประจำร้านยา
5. หน้าที่ในการให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในการติดตามตรวจตราร้านยา เพื่อให้ร้านยามีความเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และร้านยายังต้องเข้าร่วมในแต่ละกิจกรรมและการเคลื่อนไหวของกระทรวงสาธารณสุข
6. หน้าที่ความรับผิดชอบต่อกฎหมายในเรื่องความปลอดภัยของการให้บริการ

หน้าที่ของผู้ช่วยขายยา

1. รับผิดชอบต่อกฎหมายในเรื่องความปลอดภัยของการให้บริการ
2. ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่
3. ช่วยในการปฏิบัติงานร้านยาในการให้บริการและการให้คำแนะนำ

4. ช่วยในการติดตามบันทึกรายการยาที่มีการซื้อขาย
5. ปฏิบัติหน้าที่ตามการมอบหมายของเภสัชกร

เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมกำกับร้านยา มีหน้าที่ตามกฎหมาย (กระทรวงสาธารณสุข, 2557) ดังนี้

1. ติดตามตรวจตรา คัดกรองคุณภาพของร้านยา และการให้บริการ ยา ผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ และสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพ
2. ติดตามตรวจตราการโฆษณา ผลิตภัณฑ์ยา ผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ และสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพ และการให้บริการ
3. ให้คำแนะนำด้านวิชาการแก่หน่วยธุรกิจ ร้านยาต่างๆ ในการปรับปรุง แก้ไขปัญหาในแต่ละด้านที่ส่งผลกระทบในเรื่องของคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การบริการ เพื่อให้ผู้มาใช้บริการได้รับประโยชน์สูงสุด
4. รายงานผลของการติดตามตรวจตราให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่พบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อไป เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจที่จะใช้ และรับบริการ
5. ประสานงานกับส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อหาข้อสรุปมาตรการในการปฏิบัติ ต่อผู้ที่ละเมิดข้อกฎหมาย และรายงานผลของการปฏิบัติตามมาตรการให้กระทรวงสาธารณสุขทราบ

ในนครหลวงเวียงจันทน์มีร้านยาที่เปิดให้บริการ ทั้งหมด 544 ร้าน ซึ่งประกอบมีร้านยาชั้น 1 จำนวน 171 ร้านร้านยาชั้น 2 จำนวน 255 ร้านและร้านยาชั้น 3 จำนวน 118 ร้าน (กระทรวงสาธารณสุข, 2556) และควบคุมกำกับโดยกองตรวจตราอาหารและยา กรมอาหารและยา จากกระดับศูนย์กลาง และสาธารณสุข แต่ละระดับ (กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

จากรายงานการปฏิบัติงานตรวจตราร้านยาในนครหลวงเวียงจันทน์ (กองตรวจตราอาหารและยา, 2558) พบว่า

1. เภสัชกรมอบหมายให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานแทน ร้อยละ 61.54
2. เภสัชกรไม่อยู่ปฏิบัติงานในเวลาที่ย้อนอนุญาตเปิดทำการร้อยละ 58.04
3. ร้านยาไม่มีการทำบัญชียาภายในร้าน ร้อยละ 34

4. ร้านยา มีการจำหน่ายยาที่ไม่ได้ผ่านการขึ้นทะเบียนจากกรมอาหารและยา ร้อยละ 22.99

5. ร้านยา มียาที่ไม่อนุญาตให้ขายอยู่ภายในร้าน (ยาหมอคายู, ยาปลอม, ยาต้องห้าม, ยาชุด)

ดังนั้น การวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการตรวจสอบความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาและเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อตรวจสอบความเห็นพ้องและความเห็นต่างในด้านกฎหมาย อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาให้เกิดการให้บริการร้านยาที่มีคุณภาพรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งยังไม่มีชิ้นงานวิจัยมาก่อนอันจะนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงพฤติกรรมหรือปรับกฎหมายให้สอดคล้องกันต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาและเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาในนครหลวงเวียงจันทน์ต่อกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยาของ สปป.ลาว

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 เภสัชกรเจ้าของร้านยา

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเภสัชกรเจ้าของร้านยาที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขและเป็นบุคคลที่มีความสนใจในการให้ข้อมูล ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 123 คน

1.2 เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยา

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประชากรทั้งหมดที่ทำหน้าที่ควบคุมร้านในระดับส่วนกลางประกอบด้วยกรมอาหารและยา กองตรวจตราอาหารและยา สาธารณสุขนครหลวง และในระดับพื้นที่คือสาธารณสุขอำเภอ (กระทรวงสาธารณสุข,

2558) และต้องเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีของกระทรวงสาธารณสุขที่มีความสมัครใจในการให้ข้อมูล ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 33 คน และเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาที่ตอบรับจดหมายเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structural questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ การทำงาน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นตอกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยาของ สปป. ลาว ในด้านสถานที่ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการให้บริการ

3. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ

สร้างแบบสอบถามจากการรวบรวม กฎหมายและข้อกำหนดที่ใช้ในการควบคุมร้านยา ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงให้มีความถูกต้องเหมาะสม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทดสอบเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างนำร่องในร้านยาและเจ้าหน้าที่จากแขวงจำปาสัก จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเภสัชกร โดยส่งแบบสอบถามให้แก่เภสัชกรร้านยา จำนวน 171 คน ได้รับการตอบกลับ จำนวน 123 คน (ร้อยละ 71.93%) และนำข้อมูลบันทึกลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปวิเคราะห์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยา โดยส่งแบบสอบถามให้แก่เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยา จำนวน 38 คน ซึ่งได้รับการตอบกลับแบบสอบถาม จำนวน 33 คน (ร้อยละ 86.84%) และนำข้อมูลบันทึกลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปวิเคราะห์และจัดการสนทนากลุ่มในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาเป็นส่วนเพิ่มเพื่อให้ได้ความคิดเห็นร่วมกันในประเด็นดังนี้ 1. ร้านยาที่มีผู้ช่วยขายยาควรแสดงให้ผู้บริโภคเห็นความแตกต่างหรือไม่ 2. ควรทำอย่างไรให้เภสัชกรอยู่ปฏิบัติงานตลอดเวลาที่ร้านยาเปิดให้บริการ 3. การที่เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาสามารถเปิดร้านยาได้เหมาะสมหรือไม่ 4. การควบคุมร้านยาที่จะเกิดผลได้จริง

ตามกฎหมายควรเป็นไปในแนวทางใด โดยมีผู้ช่วยที่ผ่านการอบรมแล้วในการสนทนา 1 คน เป็นผู้บันทึกข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหา ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด และการสนทนากลุ่มโดยจัดข้อความที่ใกล้เคียงกันให้อยู่ในระดับเดียวกัน

ทั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และ National Ethic Committee for Health Research of Laos แล้ว

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนของเภสัชกรเจ้าของร้านยา

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเภสัชกรเจ้าของร้านยา

เภสัชกรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.5 อายุระหว่าง 40-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.8 รองลงมาคือ 50-54 ปี ร้อยละ 22.0 และ 35-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.1 นอกจากเปิดร้านยาแล้วยังได้ทำงานอื่นด้วยคิดเป็นร้อยละ 45.5 โดยส่วนใหญ่ทำงานในหน่วยงานของรัฐบาล คิดเป็นร้อยละ 89.3 เภสัชกรที่ทำงานอื่นรวมกับเปิดร้านยา ซึ่งทำตำแหน่งเป็นนักวิชาการ ร้อยละ 78.6

1.2 ความคิดเห็นต่อกฎหมายที่บังคับใช้ในบ้านยาของเภสัชกรเจ้าของร้านยา

จากตารางที่ 1 พบว่า เภสัชกรเจ้าของร้านยามีความคิดเห็นต่อกฎหมายที่บังคับใช้ในบ้านยาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับกฎหมาย ดังนี้

ด้านสถานที่ ร้อยละ 98.4 คือ 1. การย้ายสถานที่ต้องได้รับอนุญาตก่อน 2. ควรมีการป้องกันแสงแดดที่เพียงพอ และ 3. ต้องจัดยาตามหมวดหมู่หรือตัวอักษร

ด้านผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 98.4 ได้แก่ ยาที่นำมาจำหน่ายควรถูกกฎหมายและไม่ควรมียาหมดอายุ หรือเสื่อมคุณภาพ และร้อยละ 97.6 ได้แก่ ร้านยาควรขายยาที่ได้มาตรฐานและจัดทำบัญชียาภายในร้านเป็นประจำ

ด้านการให้บริการ ร้อยละ 99.2 ได้แก่ เวลาจ่ายยาควรให้คำแนะนำในการใช้ยาให้แก่ผู้มารับบริการทุกครั้ง ร้อยละ 94.3 เภสัชกรควรอยู่ปฏิบัติงานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ และร้อยละ 92.7 ควรเขียนฉลากยาให้ครบถ้วนทุกครั้งที่ย้ายยา และกำหนดจำนวนป้ายโฆษณาที่ได้รับอนุญาต

ความคิดเห็นของเภสัชกรที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายมากที่สุด
ดังนี้

ด้านสถานที่ ร้อยละ 8.1 ไม่จำเป็นที่ร้านยาต้องมีที่สำหรับล้างมือและมีประตูกระจก โดยให้เหตุผลว่า ควรเป็นไปตามความสะดวกของร้าน มีค่าใช้จ่ายสูงเพราะต้องมีเครื่องปรับอากาศ และไม่ได้มีการปรุงยาและยามีก่อนบรรจุแล้ว ร้อยละ 4.1 ไม่เห็นด้วยในการรักษาอุณหภูมิภายในร้านที่ไม่เกิน 30 องศาเซลเซียส โดยให้เหตุผลว่ามีค่าใช้จ่ายที่สูงหากต้องเปิดเครื่องปรับอากาศตลอดเวลา และควรสามารถให้ขายสินค้าอื่นร่วมกับขายยาได้โดยให้เหตุผลว่าเป็นการจำกัดเกินไปควรให้ขายได้แต่ให้แยกเป็นสัดส่วน

ด้านผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 11.4 ไม่เห็นด้วยที่ให้เภสัชกรเก็บใบสั่งแพทย์จากผู้มารับบริการทุกครั้งที่มาซื้อยา โดยให้เหตุผลว่า ผู้รับบริการต้องการใบสั่งแพทย์คืน และมีค่าใช้จ่ายสูงหากต้องมีเครื่องถ่ายเอกสารไว้ในร้านเพื่อสำเนาใบสั่งแพทย์ ร้อยละ 8.9 ร้านยาควรขายส่งยาได้ โดยให้เหตุผลว่า ร้านยาชั้น 1 ควรมีสิทธิ์ขายส่งและเป็นการกีดกันทางธุรกิจเกินไปเพราะยังเป็นการแก้ไขให้แก่ร้านเล็กที่ไม่สามารถซื้อได้ในครั้งละจำนวนมาก

ด้านการให้บริการ ร้อยละ 15.5 ควรให้ใช้ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของตนเพื่อเปิดร้านขายยาให้บุคคลอื่นดำเนินการได้ โดยให้เหตุผลว่าเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เภสัชกรที่ไม่สามารถเปิดร้านของตนเองได้ ร้อยละ 14.7 เภสัชกรควรสามารถจ่ายยาในกลุ่มที่ต้องมีใบสั่งแพทย์โดยไม่มีใบสั่งแพทย์ได้ และร้อยละ 13.8 เมื่อเภสัชกรไม่อยู่ปฏิบัติงานควรสามารถให้ผู้อื่นมาปฏิบัติงานแทน โดยให้เหตุผลว่า การขายยานั้นขายตามความต้องการของผู้ซื้อ และเมื่อร้านยามีผู้ช่วยขายยาแล้วก็สามารถให้ผู้ช่วยขายยาอยู่แทนได้

จากการศึกษาแม้พบว่าเภสัชกรที่เปิดร้านยาและเภสัชกรที่ทำงานอื่นร่วมกับเปิดร้านยาจะมีความคิดเห็นส่วนใหญ่ว่าสอดคล้องกับกฎหมาย แต่ยังมีบางประเด็นที่พบว่าความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายนั้นมีความแตกต่างกันดังนี้ เภสัชกรที่เปิดร้านยาโดยไม่ได้ทำงานอื่นร่วมด้วยร้อยละ 20.31 ควรให้ใช้ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของตนเพื่อเปิดร้านขายยาให้บุคคลอื่นดำเนินการได้ ร้อยละ 18.75 เภสัชกรควรสามารถจ่ายยาในกลุ่มที่ต้องมีใบสั่งแพทย์โดยไม่มีใบสั่งแพทย์ได้ และไม่จำเป็นต้องเก็บใบสั่งแพทย์ ร้อยละ 15.63 ส่วนเภสัชกรที่ทำงานอื่นร่วมกับเปิดร้านยามีเพียงร้อยละ 8.47 เห็นว่าควรให้ใช้ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของตนเพื่อเปิดร้านขายยาให้บุคคลอื่นดำเนินการได้ และสามารถจ่ายยาในกลุ่มที่ต้องมีใบสั่งแพทย์โดยไม่มีใบสั่งแพทย์ได้ และไม่จำเป็นต้องเก็บใบสั่งแพทย์ ร้อยละ 5.08

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนของผู้จำหน่ายที่ควบคุมร้านยา

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้จำหน่ายที่ควบคุมร้านยา

เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.6 มีอายุระหว่าง 25-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.3 รองลงมาคือ 45-49 ปี ร้อยละ 21.2 และ 30-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.2 มีรายรับต่อเดือน 1,500,000 – 2,000,000 บาท (คิดเป็นเงินไทยประมาณ 6,000 – 8,500 บาท) เป็นเจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง ร้อยละ 33.33 และเจ้าหน้าที่จากพื้นที่ ร้อยละ 66.67 ซึ่งส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนักวิชาการ ร้อยละ 57.6 และได้ใช้ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของตนเปิดร้านยาคิดเป็นร้อยละ 42.4

2.2 ความคิดเห็นของผู้จำหน่ายที่ควบคุมร้านยาต่อกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยา

จากตารางที่ 2 พบว่าเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับกฎหมายโดยมากที่สุดคือ

ด้านสถานที่ ร้อยละ 75.8 ให้ทำการยึดและปรับในกรณีที่พบสินค้าที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขายในร้านยา และร้อยละ 60.6 ให้ตัดเตือนร้านยาที่มีอุณหภูมิภายในร้านเกิน 30 องศาเซลเซียส

ด้านผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 87.9 ให้ดักเตือนในกรณีที่ร้านยาขายยาเกินบัญชีที่ได้รับอนุญาต และในกรณีที่ร้านยาไม่เก็บใบสั่งยาของแพทย์จากผู้มารับบริการ และร้อยละ 72.7 ให้ปรับในกรณีที่ร้านยาไม่ได้ทำบัญชียาภายในร้าน

ด้านการให้บริการ ให้ดักเตือนในกรณีที่ไม่มีการให้คำแนะนำในเวลาจ่ายยาให้แก่ผู้มารับบริการ ร้อยละ 87.9 ให้ผู้ช่วยขายยาอยู่ปฏิบัติงานแทนได้เมื่อเภสัชกรไม่สามารถอยู่ปฏิบัติงานได้ร้อยละ 84.8 และเข้าไปประกอบวิชาชีพบุคคลอื่นเปิดร้านยา หากตรวจพบถึง 3 ครั้งให้ปิดร้านยาชั่วคราว ร้อยละ 81.8

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ต่างจากกฎหมายกำหนดมากที่สุดคือ ด้านสถานที่ ร้อยละ 69.7 ไม่เห็นด้วยที่กฎหมายสั่งปิดร้านยาถาวรในกรณีที่มีการย้ายร้านยาโดยไม่ได้รับอนุญาตโดยให้เหตุผลว่า มีความลำบากใจที่จะทำเพราะจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ร้านยาและเสียค่าใช้จ่าย ร้อยละ 57.6 ไม่เห็นด้วยที่ดักเตือนเมื่อร้านยาไม่ป้องกันแสงแดดไม่เพียงพอโดยให้เหตุผลว่า ควรจะกำหนดเวลาในการแก้ไขให้ชัดเจน

ด้านผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 69.7 ไม่เห็นด้วยที่กฎหมายให้ดักเตือนร้านยาที่มียาที่ไม่ได้มาตรฐานหรือยาปลอม และให้สั่งปิดร้านยาที่ไม่มีใบบิลซื้อขายยาที่ถูกต้องโดยให้เหตุผลว่า ยาไม่ได้มาตรฐานหรือยาปลอม เป็นอันตรายต่อประชาชนควรยึดทันทีที่พบและให้ทำลาย และการปิดร้านยาเพราะไม่มีใบบิลซื้อขายที่ถูกต้องนั้นเข้มงวดเกินไปเนื่องจากแหล่งส่งที่ถูกต้องก็ไม่ทำใบบิลซื้อขายที่ครบถ้วนให้

ด้านการให้บริการ ร้อยละ 39.4 ไม่เห็นด้วยที่กฎหมายให้ดักเตือนเมื่อเภสัชกรไม่เขียนฉลากยาที่ครบถ้วนให้แก่ผู้มารับบริการ โดยให้เหตุผลว่า ควรเพิ่มมาตรการควบคุมแก้ไขให้เข้มงวดแก่ผู้ละเมิด ร้อยละ 27.3 กฎหมายให้ดักเตือนและปรับเมื่อจ่ายยากลุ่มที่ต้องมีใบสั่งแพทย์แต่ไม่มี ควรปรับโดยไม่ต้องดักเตือน

จากการศึกษาแม้พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับกฎหมายแต่ยังมีในบางประเด็นที่พบว่าความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมส่วนกลางและเจ้าหน้าที่ควบคุมในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับกฎหมายนั้นมีความแตกต่างกันดังนี้ เจ้าหน้าที่ควบคุมส่วนกลางร้อยละ 31.25 ไม่เห็นด้วยที่ปิดร้านยาที่มีการใช้ทะเบียนของเภสัชกรให้บุคคลอื่นดำเนินการ

ส่วนเจ้าหน้าที่ควบคุมในพื้นที่ มีเพียง ร้อยละ 13.63 ในขณะที่ เจ้าหน้าที่ควบคุมส่วนกลาง ร้อยละ 45.55 ไม่เห็นด้วยที่ให้ปิดร้านยาที่มีการย้ายสถานที่ก่อนได้รับอนุญาต แต่เจ้าหน้าที่ควบคุมในพื้นที่มีถึงร้อยละ 72.73

จากการรวบรวมความคิดเห็นในการสนทนากลุ่มของเจ้าหน้าที่ ได้ผลการรวบรวมความคิดเห็นใน 4 ประเด็นดังนี้

1) ร้านยาควรมีการแยกแยะให้ผู้บริโภคได้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเภสัชกรและผู้ช่วยขายยาให้ชัดเจนโดยให้มีการทำป้ายติดที่หน้าร้านบอกถึงชื่อ ตำแหน่ง พร้อมรูปที่เห็นได้ชัดเจน ทำป้ายเพื่อติดตัวของผู้อยู่ปฏิบัติงานด้วยเป็นตัวช่วยยืนยันตัวตนอีกครั้ง และกำหนดเครื่องแบบให้แก่เภสัชกรและผู้ช่วยขายยาให้มีความแตกต่างกันในเวลาปฏิบัติงาน

2) หากต้องการให้เภสัชกรอยู่ปฏิบัติงานร้านยาตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ ควรกำหนดไม่ให้มีผู้ช่วยขายยาหรือแม้ว่ามีผู้ช่วยขายยาแต่ไม่ควรอนุญาตให้ผู้ช่วยขายยาทำหน้าที่แทนเภสัชกรโดยลำพัง หากไม่มีเภสัชกรอยู่ปฏิบัติงานก็ไม่สามารถขายยาได้

3) เห็นสมควรให้เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาตามกฎหมายสามารถปฏิบัติการในร้านยาและเป็นเจ้าของได้และไม่เกิดผลเสียที่เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาเปิดร้านยาของตนเพราะสามารถเข้าใจและรับรู้ถึงข้อกำหนดกฎหมายและมาตรการต่างๆดี ทำให้สามารถคุ้มครองบริหารร้านของตนได้ถูกต้องเหมาะสมและสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานร้านยาให้แก่เภสัชกรที่เปิดร้านยาอื่นๆ ได้

4) ในการทำให้กฎหมายมีผลบังคับใช้ได้จริงต้องดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ระดับส่วนกลางจนถึงพื้นที่

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 ความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาต่อกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยา

ความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาส่วนใหญ่สอดคล้องกับกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยาโดยมากที่สุดคือ ด้านสถานที่ การย้ายสถานที่

ต้องได้รับอนุญาตก่อน ร้านยาควรมีสิ่งป้องกันแสงแดดที่เพียงพอ และการจัดเก็บยาภายในร้านต้องมีการจัดตามหมวดหมู่หรือตามตัวอักษร ด้านผลิตภัณฑ์ ยาที่นำมาจำหน่ายควรถูกกฎหมาย และไม่ควรมียาหมดอายุ เสื่อมคุณภาพ และด้านการให้บริการ เภสัชกรควรอยู่ประจำร้านตลอดเวลาทำการและความคิดเห็นของเภสัชกรที่ต่างกับกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยามากที่สุดคือ ด้านสถานที่ ไม่จำเป็นต้องมีสำหรับล้างมือและมีประตูกระจก ด้านผลิตภัณฑ์ ไม่เห็นด้วยที่ให้เก็บใบสั่งแพทย์จากผู้มารับบริการทุกครั้งที่มาซื้อยาในกลุ่มที่ต้องมีใบสั่งแพทย์ ด้านการให้บริการควรให้สามารถใช้ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของตนเพื่อเปิดร้านยาให้บุคคลอื่นดำเนินการได้

เภสัชกรที่มีความคิดเห็นไม่เห็นด้วยตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากเห็นว่าเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายที่เกินความจำเป็นให้แก่วัทยา และเป็นการจำกัดขอบเขตทางด้านธุรกิจของร้านยาเกินไป

ข้อเสนอแนะ

- เพื่อให้การปฏิบัติงานในร้านยาของเภสัชกรเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเสนอให้มีการจัดตั้งสมาคมเภสัชกรเพื่อจะได้ดูแลและให้คำปรึกษาแก่วัทยา
- ผลที่ได้รับนี้เป็นการศึกษาในนครหลวงเวียงจันทน์เท่านั้น เพื่อให้ความคิดเห็นของเภสัชกรชัดเจนขึ้น ควรทำในพื้นที่อื่นด้วย

1.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาต่อกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยา

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาส่วนใหญ่สอดคล้องกับกฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยามากที่สุดคือ ด้านสถานที่ ให้ทำการยึดและปรับเมื่อพบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับอนุญาต ด้านผลิตภัณฑ์ เห็นด้วยให้ดักเตือนเมื่อร้านยาขายยาเกินบัญชีที่ได้รับอนุญาต และเภสัชกรไม่เก็บใบสั่งแพทย์ในกลุ่มที่ต้องมีใบสั่งแพทย์ไว้เป็นหลักฐาน และด้านการให้บริการ เห็นด้วยให้ดักเตือนเมื่อพบว่าเภสัชกรไม่ให้คำแนะนำในเวลาจ่ายยาให้แก่ผู้มารับบริการและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาที่ต่างกับกฎหมายบังคับใช้ในร้านยามากที่สุดคือ ด้านสถานที่ ไม่เห็นด้วยที่กฎหมายสั่งปิดร้านยาที่ย้ายโดยไม่ได้รับอนุญาต ด้านผลิตภัณฑ์

ไม่เห็นด้วยที่ให้หักเดือนร้านยาที่มียาไม่ได้มาตรฐานหรือยาปลอมควรยึดสินค้าทันที และไม่เห็นด้วยให้สั่งปิดร้านยาที่ไม่มีใบซื้อขายยาที่ถูกต้องแต่ควรตรวจสอบเหตุผลให้ชัดเจนก่อน และด้านการให้บริการ ไม่เห็นด้วยที่ให้หักเดือนเมื่อเภสัชกรไม่เขียนฉลากยาที่ครบถ้วนให้แก่ผู้มารับบริการและไม่เห็นด้วยให้หักเดือนและปรับเมื่อจ่ายยากลุ่มที่ต้องมีใบสั่งแพทย์แต่ไม่มีใบสั่งแพทย์

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาจากการสนทนากลุ่มดังนี้

- ควรมีการแยกแยะระหว่างเภสัชกรและผู้ช่วยขายยาให้ผู้บริโภคสังเกตเห็นง่าย
- แม้ว่าจะมีผู้ช่วยขายยาแต่ไม่ควรอนุญาตให้ผู้ช่วยทำหน้าที่แทนเภสัชกรแต่ถ้าพึ่ง เภสัชกรควรอยู่ปฏิบัติงานตลอดเวลาทำการ
- ยังเห็นควรให้เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาตามกฎหมายสามารถปฏิบัติการในร้านยาและเป็นเจ้าของได้
- ในการทำให้กฎหมายมีผลบังคับใช้ได้จริงต้องดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ระดับส่วนกลางจนถึงพื้นที่

เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาให้ความเห็นว่าควรมีการปรับแก้ในการหักเดือนปรับ หรือลงโทษต่อการละเมิดของร้านยาและเภสัชกรให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และให้เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาทุกส่วนที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานตามกฎหมายอย่างจริงจังและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาและผู้เกี่ยวข้องที่ต้องปฏิบัติงานควบคุมร้านยาก่อนการปฏิบัติงานตรวจร้านยา เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจน
- ควรมีการปรับแก้ข้อกำหนดกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเภสัชกรในปัจจุบัน
- ผลการศึกษาที่ได้เป็นความคิดเห็นของกลุ่มเจ้าหน้าที่ในนครหลวงเวียงจันทน์เท่านั้น เพื่อให้ได้ผลที่ชัดเจนขึ้น เสนอให้มีการจัดทำในกลุ่มเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาทั่วประเทศ

2. วิจัยและอภิปรายผล

ความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาในนครหลวงเวียงจันทน์ที่ส่วนใหญ่จบจาก สปป. ลาว ซึ่งได้รับรู้ถึงบทบาทของเภสัชกรในร้านยามาเท่าเทียมกัน ดังนั้นการตอบคำถามที่ใช้ภาษาลาวในชุดแบบสอบถามจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจแต่อย่างใด เป็นที่น่าสังเกตว่าในประเด็นความคิดเห็นในเรื่องที่กฎหมายกำหนดไม่ให้เภสัชกรใช้ใบประกอบวิชาชีพของตนเปิดร้านยาให้บุคคลอื่นดำเนินการ พบว่า เภสัชกรที่ไม่ได้ทำงานอื่นร่วมด้วยนอกจากเปิดร้านยาให้ความคิดเห็นไปในทิศทางที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายร้อยละ 20.31 ส่วนเภสัชกรที่ทำงานอื่นนอกจากเปิดร้านยากับมีความคิดเห็นไปในทิศทางที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายเพียงร้อยละ 8.47 ซึ่งอาจจะแสดงให้เห็นว่าเภสัชกรที่เปิดร้านยาโดยไม่ได้ทำงานอื่นร่วมด้วยยอมรับที่จะให้มีการใช้ใบประกอบวิชาชีพของบุคคลอื่นเปิดร้านยา

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาในเรื่องที่กฎหมายกำหนดให้ปิดร้านยาที่มีการใช้ทะเบียนของเภสัชกรให้บุคคลอื่นดำเนินการ พบว่า เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาของส่วนกลางให้ความคิดเห็นไปในทิศทางที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายถึงร้อยละ 31.25 ในขณะที่เจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาของพื้นที่ มีเพียงร้อยละ 13.63 และในประเด็นความคิดเห็นในเรื่องที่กฎหมายกำหนดให้ปิดร้านยาที่มีการย้ายสถานที่ก่อนได้รับอนุญาตโดยพบว่าเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาของส่วนกลางให้ความคิดเห็นไปในทิศทางที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายร้อยละ 45.55 ส่วนเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาของพื้นที่มีถึงร้อยละ 72.73 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาของส่วนกลางและเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาของพื้นที่มีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันกับกฎหมายกำหนด ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อการปฏิบัติงานในการควบคุมร้านยาของเจ้าหน้าที่ได้ และอาจเกิดผลเสียแก่ร้านยาด้วย

ด้านสถานที่แม้ว่าเภสัชกรจะเห็นด้วยว่า การย้ายสถานที่ต้องได้รับอนุญาตก่อนดำเนินการ แต่เจ้าหน้าที่เห็นด้วยเพียงร้อยละ 30.3 ที่จะดำเนินการตามกฎหมายที่มีการดำเนินการโดยไม่ได้รับอนุญาตก็ตาม และมีถึง ร้อยละ 24.2 ที่ไม่เห็นด้วยในการยึดและปรับร้านที่พบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับอนุญาตมาจำหน่าย ขณะที่เภสัชกรร้อยละ 95.9 เห็นควรว่าจะต้องมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้นด้านผลิตภัณฑ์แม้ว่าเภสัชกรจะเห็นด้วยว่ายาที่จำหน่ายต้องเป็นยาที่มีคุณภาพ

และมีการซื้อขายที่ถูกต้องตามกฎหมายถึง ร้อยละ 98.4 แต่เจ้าหน้าที่เห็นด้วยที่ให้
ตกเตือนร้านที่ไม่ปฏิบัติเพียง ร้อยละ 30.3 เท่านั้น ด้านการให้บริการ เกสเซอร์เห็น
ด้วยที่ต้องมีเกสเซอร์อยู่ปฏิบัติงานตลอดเวลาทำการ ร้อยละ 94.3 แต่เจ้าหน้าที่กับ
เห็นด้วยที่เมื่อเกสเซอร์ไม่อยู่สามารถให้ผู้ช่วยขายยาปฏิบัติงานแทนได้ถึง ร้อยละ
84.8 ทำให้เห็นว่าความคิดเห็นของเกสเซอร์และเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยานั้นไม่เป็น
ไปในทิศทางเดียวกันซึ่งอาจทำให้การปฏิบัติงานร้านยาและการควบคุมร้านยานั้น
มีความขัดแย้งกันเกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2545). **ข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยร้าน
ขายยอย่อยยา**. นครหลวงเวียงจันทน์:กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงสาธารณสุข. (2555). **กฎหมายว่าด้วยยาและผลิตภัณฑ์การแพทย์**.
นครหลวงเวียงจันทน์:กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **สถิติร้านขายยาในนครหลวงเวียงจันทน์
กรมอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ประจำปี 2556**. [ม.ป.ท.:
ม.ป.พ.]
- กระทรวงสาธารณสุข. (2557). **ข้อตกลงว่าด้วยการจัดตั้งและการเคลื่อนไหว
ของกองตรวจตราอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข**. นครหลวง
เวียงจันทน์:กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). **สถิติเจ้าหน้าที่พนักงานของกระทรวงสาธารณสุข
ประจำปี 2558**. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]
- กองตรวจตราอาหารและยา. (2558). **บทสรุปการเคลื่อนไหวเวียงงานของแผน
ตรวจตรายาและผลิตภัณฑ์การแพทย์ ประจำปี 2557/2558**. [ม.ป.ท.:
ม.ป.พ.]
- ศูนย์สถิติแห่งชาติ.(2556). **สถิติพลเมืองและประชากรศาสตร์ สถิติประจำปี
2555**. นครหลวงเวียงจันทน์: ศูนย์สถิติแห่งชาติ

วิรัตน์ ทองรอด.(2553). **มาตรฐานการปฏิบัติกฎ ระเบียบ และจริยธรรม
คู่มือการพัฒนาตนเองสู่การมีวิธปฏิบัติที่ดีทางเภสัชกรรมในร้านยา.**

[ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]

Thamby S. (2014). Seven star Pharmacist concept of World Health
Organization. **Journal of Young Pharmacists** Apr-Jun 2014; 6(2): 1-3

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาตอกฎหมาย
ที่บังคับใช้ในร้านยา

เนื้อหา	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน (N=123)	ร้อยละ (%)	จำนวน (N=123)	ร้อยละ (%)
ด้านสถานที่				
หากที่มีการย้ายสถานที่ร้านยาจะต้องได้รับ อนุญาตก่อน	121	98.4	2	1.6
ร้านยาต้องมีสิ่งป้องกันแสงแดดที่เพียงพอ	121	98.4	2	1.6
การจัดยาภายในร้านยาต้องจัดตามหมวดหมู่ หรือตัวอักษร	121	98.4	2	1.6
ร้านยาต้องรักษาอุณหภูมิภายในร้านไม่ให้เกิน 30 องศาเซลเซียส	118	95.9	5	4.1
ไม่ให้มีการขายสินค้าอื่นที่ไม่ได้รับอนุญาต ร่วมกับขายยา	118	95.9	5	4.1
ให้ร้านยามีที่สำหรับล้างมือและมีประตูกระจก	113	91.9	10	8.1
ด้านผลิตภัณฑ์				
ร้านยาต้องนำยามาจากบริษัท โรงงานและ ร้านขายส่งยาที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น	121	98.4	2	1.6
ร้านยาต้องไม่มียาหมดอายุ เชื่อมคุณภาพ	121	98.4	2	1.6
ร้านยาจะต้องขายยาที่ได้มาตรฐานเท่านั้น	120	97.6	3	2.4
ต้องได้จัดทำบัญชียาภายในร้านเป็นประจำ	120	97.6	3	2.4

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของเภสัชกรเจ้าของร้านยาต่อกฎหมายที่บังคับใช้ร้านยา (ต่อ)

เนื้อหา	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน (N=123)	ร้อยละ (%)	จำนวน (N=123)	ร้อยละ (%)
ต้องได้เก็บรักษาใบซื้อขายยาทุกครั้งที่มีการซื้อยาเข้าร้าน	119	96.7	4	3.3
ร้านยาต้องไม่มียาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	117	95.1	6	4.9
ต้องไม่มีรายการยาที่เกินบัญชีที่ได้รับอนุญาตให้ขายภายในร้าน	117	95.1	6	4.9
ไม่ให้ร้านขายยาส่งยาโดยไม่ได้รับอนุญาต	112	91.1	11	8.9
ให้เก็บใบสั่งแพทย์จากผู้มารับบริการทุกครั้งที่มาซื้อยา	109	88.6	14	11.4
ด้านการให้บริการ				
ให้คำแนะนำในการใช้ยาเวลาจ่ายยาให้แก่ผู้มารับบริการทุกครั้ง	122	99.2	1	0.8
เภสัชกรต้องอยู่ปฏิบัติงานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	116	94.3	7	5.7
ในการจ่ายยาทุกครั้งต้องเขียนฉลากยาให้ครบถ้วน	114	92.7	9	7.3
กำหนดให้มีป้ายโฆษณาที่ได้รับอนุญาตไม่เกิน 5 ป้าย	114	92.7	9	7.3
หากเภสัชกรไม่อยู่ปฏิบัติงานไม่ให้ผู้อื่นมาปฏิบัติงานแทน	106	86.2	17	13.8
เภสัชกรไม่สามารถจ่ายยาที่ต้องจ่ายขายและใช้ตามใบสั่งยาของแพทย์โดยไม่มีใบสั่งยาของแพทย์มา	105	85.4	18	14.7
ไม่ให้ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของตนเพื่อเปิดร้านขายยาให้บุคคลอื่นดำเนินการ	104	84.5	19	15.5

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาต่อ
กฎหมายที่บังคับใช้ในร้านยา

เนื้อหา	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน (N=33)	ร้อยละ (%)	จำนวน (N=33)	ร้อยละ (%)
ด้านสถานที่				
ทำการยึดและปรับในกรณีที่พบสินค้าที่ไม่ได้ รับอนุญาตให้ขายในร้านยา	25	75.8	8	24.2
ให้ตักเตือนในกรณีที่ร้านยามีอุณหภูมิภายใน ร้านเกิน 30 องศาเซลเซียส	20	60.6	13	39.4
ให้ตักเตือนในกรณีที่ร้านยาไม่มีที่สำหรับล้าง มือและไม่มีประตูกระจก	17	51.5	16	48.5
ให้ตักเตือนในกรณีที่ร้านยาจัดยาภายในร้าน โดยไม่มีหลักการ	17	51.5	16	48.5
ให้ตักเตือนในกรณีที่ร้านยาที่มีสิ่งป้องกัน แสงแดดไม่เพียงพอ	14	42.4	19	57.6
ให้สั่งปิดร้านยาถาวรในกรณีที่มีการย้ายร้าน ยาโดยไม่ได้รับอนุญาต	10	30.3	23	69.7
ด้านผลิตภัณฑ์				
ให้ตักเตือนในกรณีที่ร้านยาขายยาเกินบัญชีที่ ได้รับอนุญาต	29	87.9	4	12.1
ให้ตักเตือนในกรณีที่ร้านยาไม่เก็บใบสั่ง แพทย์จากผู้มารับบริการ	29	87.9	4	12.1
ให้ปรับในกรณีที่ร้านยาไม่ได้ทำบัญชียา ภายในร้าน	24	72.7	9	27.3
ให้ตักเตือนในกรณีที่ร้านยามียาที่ไม่ได้ขึ้น ทะเบียนขายในร้านยา	18	54.5	15	45.5
ร้านยาขายส่งยาโดยไม่ได้รับอนุญาตให้ ทำการยึดสินค้า	14	42.4	19	57.6

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ควบคุมร้านยาต่อ
กฎหมายที่บังคับใช้ร้านยา (ต่อ)

เนื้อหา	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน (N=33)	ร้อยละ (%)	จำนวน (N=33)	ร้อยละ (%)
ให้ดักเตือนในกรณีที่ร้านยามียาหมดอายุ	12	36.4	21	63.6
เสื่อมคุณภาพ				
สั่งปิดร้านขายยาในกรณีที่ร้านยาไม่มีใบบิล	10	30.3	23	69.7
ซื้อขายยาที่ถูกต้อง				
ให้ดักเตือนในกรณีที่ร้านยามียาที่ไม่ได้	10	30.3	23	69.7
มาตรฐาน ยาปลอม				
ด้านการให้บริการ				
ให้ดักเตือนเมื่อไม่มีการให้คำแนะนำในเวลา	29	87.9	4	12.1
จ่ายยาให้แก่ผู้มารับบริการ				
ให้ผู้ช่วยขายยาอยู่ปฏิบัติงานแทนได้เมื่อ	28	84.8	5	15.2
เภสัชกรไม่สามารถอยู่ปฏิบัติงานได้				
เข้าไปประกอบวิชาชีพบุคคลอื่นเปิดร้านยา	27	81.8	6	18.2
หากตรวจพบถึง 3 ครั้งให้ปิดร้านยาชั่วคราว				
ให้ยึดป้ายโฆษณาที่เกินจำนวนที่ได้รับ	26	78.8	7	21.2
อนุญาตและป้ายโฆษณาที่ไม่ได้รับอนุญาต				
หากพบบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตขายยา	25	75.8	8	24.2
ภายในร้านถึง 3 ครั้งให้ปิดร้านยาชั่วคราว				
จ่ายยาที่ต้องจ่ายยาและใช้ตามใบสั่งแพทย์	24	72.7	9	27.3
โดยไม่มีใบสั่งแพทย์ให้ดักเตือนและปรับ				
ให้ดักเตือนในกรณีที่ไม่มี การเขียนฉลากยา	20	60.6	13	39.4
ที่ครบถ้วนให้แก่ผู้มารับบริการ				